

El polígon de Montbau (1958-1968): l'èxit de la modernitat

Maribel Rosselló

Montbau és, en el context dels polígons residencials de Barcelona i del Patronat Municipal de l'Habitatge, un projecte d'èxit que ha suportat sense grans alteracions els embats arquitectònics, urbans i socials des de la seva inauguració fins avui.

El polígon se situa a les faldes de Collserola, en un terreny amb força pendent i entremig de tres torrents: el de can Barret, per la seva incidència i amplitud, n'esdevé l'espai verd central i els altres dos –el de Montbau i el de Sant Cebrià– el delimiten a l'est i a l'oest, respectivament. El conjunt residencial es realitza en tres fases clarament diferenciades. La primera, iniciada l'any 1958 a partir del projecte de Xavier Subias, Pedro López i Guillermo Giráldez, conforma l'espai central del barri, des del punt de vista organitzatiu, funcional i simbòlic, ja que, a part de 1.266 habitatges i 63 locals comercials, s'hi aixeca la plaça cívica, el centre comercial i un mercat. La segona fase, iniciada el 1962, correspon al projecte de l'equip format per Josep Soteras, Manuel Baldrich, Antoni Bonet i Pedro López, i acull 960 habitatges i 63 locals comercials. La tercera fase, començada l'any 1966 a partir del projecte de Joan Bosch, suposa l'aportació de 70 habitatges unifamiliars a manera de cases en filera, ubicades a la part més alta del barri.

El pla general del barri, traçat pel primer equip, s'emmiralla en els referents internacionals que en aquell moment s'albiren com a la modernitat a la qual s'ha de tendir. A final dels cinquanta, les diferents entitats públiques de gestió busquen superar els models acadèmics o d'inspiració tradicional per anar cap a les noves formes que es proposen a la Interbau de Berlín, a Tapiola (Finlàndia) o a les New Towns angleses. Són llocs que es visiten i que tenen un gran impacte entre els professionals del moment. Un impacte que també s'estén a iniciatives que duen a terme altres entitats, principalment en les propostes vinculades al *Plan de Urgencia Social* del 1958, com són els polígons de La Guineueta, de Sant Martí, etc.

A Montbau, igual que al polígon del Sud-Oest del Besòs –l'altre gran projecte promogut pel Patronat–, els habitatges s'organitzen a partir de blocs lineals aïllats, amb espais enjardinats intersticials. Cada bloc té diverses escales i dos habitatges per replà. A la primera fase, els blocs són –llevat dels de la plaça– de planta baixa i cinc pisos, la qual cosa ofereix una relació molt confortable entre l'espai públic i els habitatges (amb una densitat

de 131 habitatges per ha). A la segona fase, la proporció s'intensifica (142 habitatges per ha), tant per la disminució de les zones verdes com per la presència de blocs molt més alts –de planta baixa i catorze pisos. La tercera fase segueix un plantejament completament diferent. Es planteja a partir de casetes unifamiliars, articulades les unes amb les altres però prescindint completament del plantejament general.

Les formes arquitectòniques s'inspiren en la modernitat internacional, però són sensibles a una mirada atenta a solucions autòctones, ja sigui a nivell de façanes com de plantejament organitzatiu dels habitatges. Rajoles vidriades i gelosies ceràmiques aporten el contrapunt material i local a les formes derivades de les estructures reticulades de formigó armat. La idea de tancament separada de l'estructura es reforça amb solucions locals assajades per a altres propostes. El programa dels habitatges, encara que ve marcat per les exigències del Patronat, també recull els plantejaments d'asolellament, ventilació encreuada, zonificació, etc., que tant havien preocupat als entorns professionals des dels inicis dels anys quaranta.

Tots aquests trets fan que Montbau sigui un barri de referència i d'atenció per part de la historiografia arquitectònica. Comparteix algunes característiques amb el polígon del Sud-Oest del Besòs, realitzat en part pels mateixos equips, però que ha sobreviscut pitjor. Per aquest motiu, volem acabar aquest breu escrit amb algunes preguntes que ens fem per tal d'entendre la vida en un barri i en l'altre.

Què fa de Montbau una proposta d'èxit i que, en canvi, el polígon del Sud-Oest del Besòs presenti tantes problemàtiques? Què porta a l'autoestima i a la preservació? La topografia? Grans serveis a la vora que estructuren i comuniquen la zona? La permanència social?

Potser en el treball que s'entoma a l'assignatura Arquitectura i Cinema, es poden abordar aquestes preguntes i esbossar-ne algunes respostes.

CARRER
DE LA
PINTURA